

ČAS LIDÍ. ČAS UHLÍ

1 UHLÍ MĚNÍ SVĚT VZDÁLENÝ I BLÍZKÝ

Na počátku 19. století se začalo v našem kraji těžit uhlí. Ruku v ruce s tím sem přicházela řada nových obyvatel. Lákala je vidina stálého příjmu a možnosti bydlení. Čekala je těžká a nebezpečná práce.

Přečti si texty a ve dvojici nebo ve skupině odpovíte na otázky.

Lidé, kteří hledali živobytí, se vydávali na Rosicko-Oslavansko s vidinou jisté práce v dolech. Výdělek by našli i v Brně, ale lákala je možnost ubytování. Horníků byl pořád nedostatek. A tak se tu stavěly dělnické kolonie, kde našli horníci se svými rodinami domov.

KDE MÁŠ DOMOV TY?

V dolech před dlouhou dobou někdy pomáhali i desetiletí chudí chlápci z okolních vesnic. Lehké práce na dole bylo málo, často tak malí „dělníci“ dělali stejně namáhavou práci jako dospělí.

UMÍŠ SI PŘEDSTAVIT PRÁCI V UHELNÉM DOLU MÍSTO ŠKOLY?

První horníci chodili na šachtu na šestou ráno, domů se vraceli v sedm. Denně s těžkým nákladem našlapali ve štolách kilometry. Všechno dělali ručně. Platy byly nízké, práce těžká. Rodiny měly často ještě políčko, aby se užívaly.

ČÍM SE DNES ŽIVÍ TVOJI RODIČE?

2 PŘÍBĚHY Z FOTKY

Podívej se na fotku horníků a zkus se vžít do jejich kůže.

„Panenka Barborka ráno vstala, do tmy hleděla. Co tam viděla: Sváté pozory. Svíčky hořely, ona je vzala...”

(HORNICKÁ ŘÍKANKA)

Doplň nedokončené věty: Kdybych byl/a na místě horníka:

Vidím...

Zajímá mě...

Cítím...

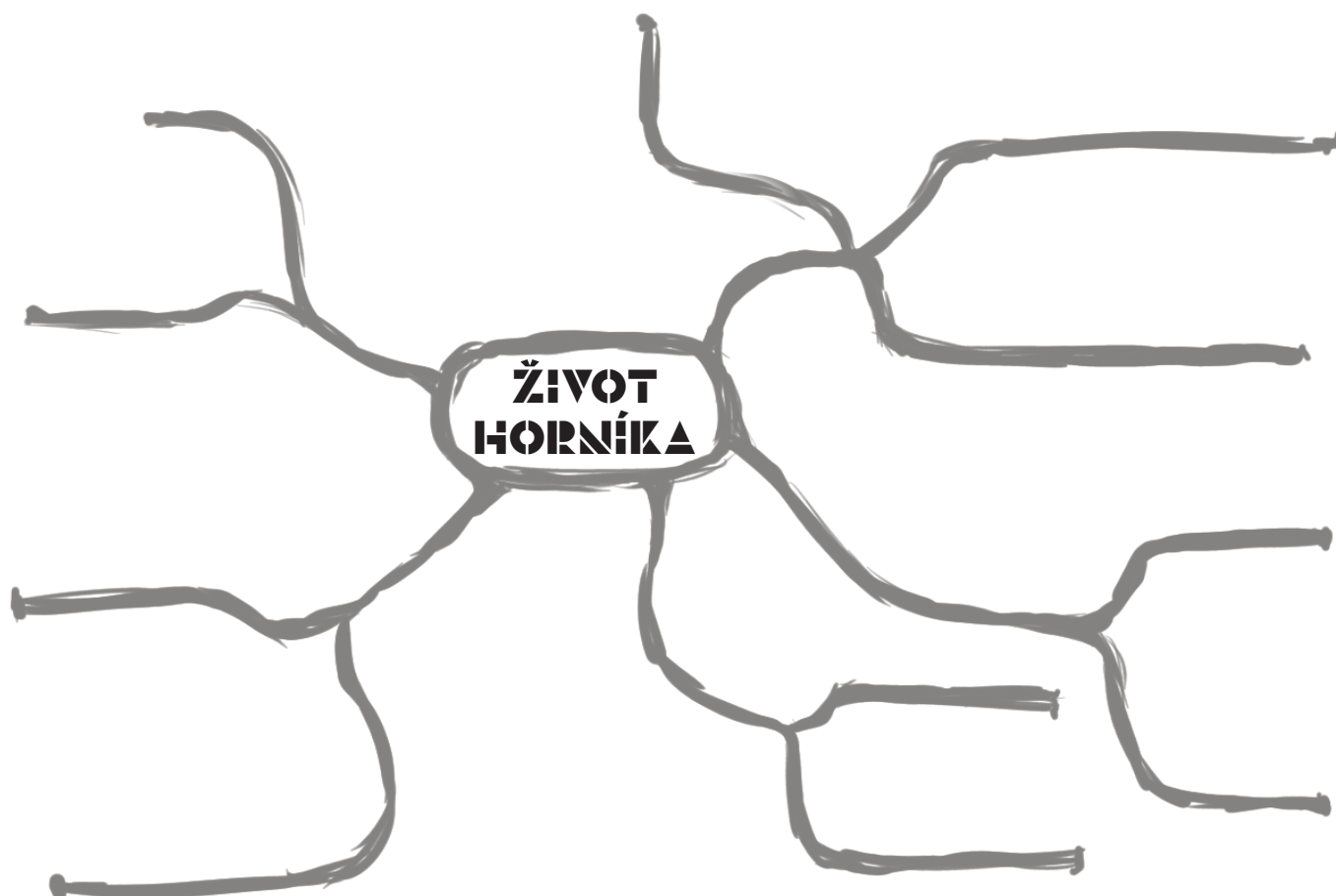
Říkám si...

Slyším...

Sním o...

Z jakých informačních zdrojů se můžeš dozvědět informace o životě horníků?
Napiš jich co nejvíce.

3. ZMATENÍ JAZYKŮ

Pověst o Babylonské věži říká, že se lidé rozhodli postavit věž, která bude sahat až do nebe. Bůh zařídil, aby najednou mluvili různými jazyky a nedomluvili se. Také z místních dolů se ozývala pestrá směs jazyků. Horníci sem totiž přišli z různých konců světa. Dodnes se v místě zachoval speciální hornický jazyk.

Zkus spojit slova a jejich významy:

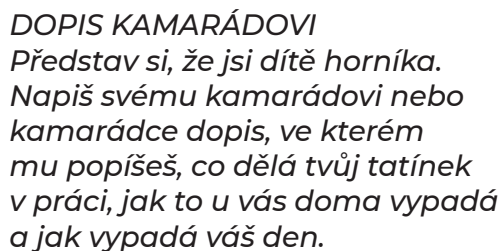
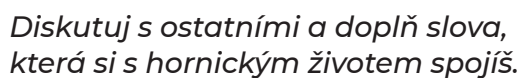
AUTOBUS	SRDCOVKA	ŠICHTA	BÝT V JETELI	ČÜTORA
✓	✓	✓	✓	✓
		pracovní směna		
velká lopata s náběhem ve tvaru srdce, používala se pouze při nakládání uhlí	velký kus skály vypadlý ze stropu nebo vyjetý ze stěny, předku či z plotu		vykolejení, vykolejená lokomotiva	
		zmýlit se		láhev na pití

4.

– Úryvky ze vzpomínek
Michala Smutného, Květoslavy Vošmerové,
Jaroslava Nevřivy, Veroniky Růžičkové,
Radka Blablece a Jitky Balášové

5.

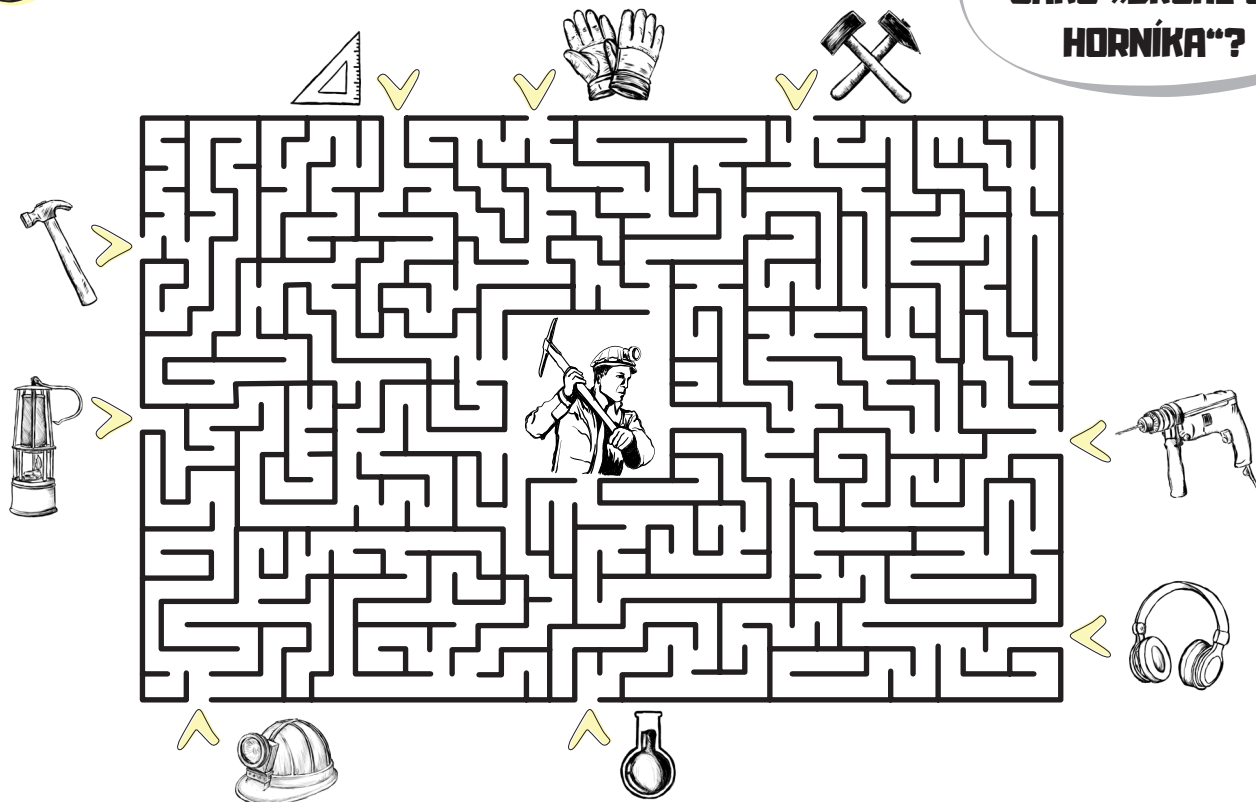

6. VĚCI, KTERÉ TI V DOLE MOHOU ZACHRÁNIT ŽIVOT

Jaké by to bylo být v kůži horníka? Připravuješ se na směnu hluboko v dole. Potřebuješ si s sebou vzít jen ty nejdůležitější nástroje a pomůcky, bez kterých nemůžeš bezpečně a efektivně pracovat.

 Které předměty skutečně patřily k základní výbavě horníka? Pomůže ti bludiště.

 VÍŠ, CO SLOUŽILO JAKO „DRUHÉ OČI HORNÍKA“?

KOMU NECHÁVALI HORNÍCI DROBKY?

Symbolem hornické činnosti je **permoník** – obvykle malý trpaslík s typicky špičatou čepicí a stříbrošedou bradou. Staří havíři, když pod zemí svačili, pokládali vždy několik drobečků stranou – „**pro permoníky.**“

Patronkou horníků byla svatá Barbora.

7. NA OKRAJ – PSANÍ O KRAJI

„Vždycky, když se do něj vracím, vítá mě mnoho těžních věží, jimiž se havíři spouští v klecích do zemských hlubin. Mezi nimi i můj tatínek, který je také horník.“ – Michal Smutný, ze školního slohového cvičení o svém kraji.

 Napiš 3–4 věty o svém kraji. Jak ho dnes vidíš ty?

PRACOVNÍ LIST 2: ČAS LIDÍ, ČAS UHLÍ

1. stupeň (4.–5. třída), 2. stupeň

Anotace pro pedagogy

Očekávané výsledky učení dle inovovaného RVP ZV (Lidé a čas):

- Zkoumá lokální historii prostřednictvím vlastního bádání nejméně ve dvou zdrojích.
- Porovná, jak lidé žili dříve a jak žijí dnes.
- Vyjádří vlastními slovy význam vybraných státních svátků, významných dnů, regionálních výročí a tradic.

Konkrétní vzdělávací cíle – žák/žákyně:

- Vysvětlí, proč se lidé stěhovali na Rosicko-Oslavansko v souvislosti s těžbou uhlí.
- Vžije se do příběhu horníků, zamyslí se nad jejich životem a popíše ho.
- Na základě práce s textem a fotografií uvede příklady hornických tradic, jazyka a zvyků.

Klíčové kompetence:

KK k učení, KK komunikační, KK k občanství a udržitelnosti

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby

Časová náročnost: 2–3 vyučovací hodiny

Poznámky:

Více informací o regionu, hornictví a vzpomínky pamětníků najdete na webu:

<https://www.mikroregionkahan.cz/o-regionu/sfarej>

V návaznosti na aktivity můžete zvážit besedu s pamětníkem. Inspiraci pro její přípravu najdete zde:

<http://www.nasinebocizi.cz/metodicke-materialy/priprava-besedy-s-pametnikem/>

Staré mapy najdete na: <https://www.oldmapsonline.org/>

Řešení úkolu č. 3:

Srdcovka – velká lopata s náběhem ve tvaru srdce, používala se pouze při nakládání uhlí

Být v jeteli – zmýlit se

Felit se – velký kus skály vypadlý ze stropu nebo vyjetý ze stěny, předku či z plotu

Šichta – pracovní směna

Čutora – láhev na vodu

Autobus – vykolejení, vykolejená lokomotiva

Řešení úkolu č. 5:

Předměty, které patřily k základní výbavě horníka:

- Kladivo
- Kahan (dříve důlní lampa, sloužila k osvětlení a detekci plynů)
- Helma (ochrana hlavy)
- Mlátek a želízko (tradiční nástroje horníků, hlavně ve starších dobách)
- Rukavice (ochrana rukou)

Předměty, které do výbavy horníka nepatřily:

- Vrtačka (používali ji spíše technici nebo v modernější těžbě – není základní výbavou každého horníka)
- Pravítko (není běžný nástroj horníka)
- Sluchátka (nepatří mezi tradiční vybavení horníka)
- Zkumavka (patří do laboratoře, ne do dolu)

Jako „druhé oči“ horníka sloužil kahan.